

Джапаров 3/5

**И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ
КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК
УНИВЕРСИТЕТИНИН
ЖАРЧЫСЫ**

**ВЕСТНИК
КЫРГЫЗСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМЕНИ И. АРАБАЕВА**

ISBN 1654-5611

Подпись _____ 30

Ученый секретарь
КГУ им. И. АРАБАЕВА

ВЕСТНИК
КЫРГЫЗСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА имени И. АРАБАЕВА

ВЫПУСК 2 (2012)

Серия: педагогика и психология

Научно-практическая конференция:
«Проблемы и перспективы развития педагогического образования»,
посвященной 70-летию профессора Э.Т.Токсонбаевой

Точка зрения опубликованных в Вестнике статей может не совпадать с позицией редколлегии. Материалы, публикуемые в журнале, признаются НАК Кыргызской Республики в качестве научной статьи.

Журнал зарегистрирован Министерством юстиции КР.

Журнал распространяется в Кыргызской Республике и в странах СНГ.

ISBN 1654-5611

Адрес: г. Бишкек,
ул. Раззакова, 51
Тел.: 66-39-90

Отпечатано в типографии
«Maxprint»

Главная редакционная коллегия:

1. Абдырахманов Т.А. – д.и.н., профессор, главный редактор
2. Каниметов Э.Ж. – к.ф.н., доцент
3. Конурбаев Т.А. – к.психол.н., доцент

Члены редакционной коллегии:

1. Калдыбаева А.Т. – д.п.н., профессор
2. Мусаев С.Ж. – д.ф.н., член-корр. НАН КР.
3. Амердинова М.М. – д.филос.наук, профессор
4. Алиев Ш.А. – д.п.н., профессор
5. Акиева Г.С. – д.п.н., профессор
6. Чоров М.Ж. – д.п.н., профессор
7. Токсонбаева Э.Т. – к.п.н., доцент

Редакционная коллегия серии: педагогика

1. Панкова Т.В. – д.п.н., профессор
2. Эсенгулова М.М. – к.п.н., доцент
3. Пак С. Н – к.п.н., доцент
4. Койлубаева Н.К. – к.п.н., и.о. доцента
5. Иманкулова С.Э. – к.п.н., и.о. доцента.

Подпись _____ 23.09.2012
Ученый секретарь _____
КГУ им. И. АРАБАЕВА

МАЗМУНУ

ПЛЕНАРДЫК ДОКЛАДДАР	11
ПЛЕНАРНЫЕ ДОКЛАДЫ	11
<i>Абдырахманов Т.А.</i> Современное состояние и актуальные проблемы системы высшего и послевузовского образования Кыргызской Республики	11
<i>Асимова Н.А.</i> Билимди үзгүлтүсүз жогорулатуу - кесиптик бийиктиктин негизи шарты.....	15
<i>Калдыбаев С.К.</i> Билим берүүнүн жаңы стратегиялары жана баалоо системасы	18
<i>Алымбеков К.А.</i> Педагогические аспекты этнокухни кочевников	22
<i>Калдыбаева А.Т.</i> Билим берүүнү модернизациялоонун шарттарында мугалимдерди кесиптик даярдоо	25

СЕКЦИЯ 1

БИЛИМ БЕРҮҮНҮН ЗАМАНБАП КӨЙГӨЙЛӨРҮ

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

<i>Абдыгазиева Н. К.</i> Современный педагог как лидер	28
<i>Акбулут Мутлу</i> Коллективные тренинги в качестве одной из форм инновационных форм обучения	30
<i>Асекова Ж.Д.</i> Роль местного сообщества при формировании доброжелательной среды в школе	33
<i>Бахрамова Г. А., Сихынбаева Ж. С., Сихымбаев К.С., Ортаева А. С.</i> Элементы психокоррекции в профессиональной деятельности педагога	37
<i>Ботамкулова А.Б.</i> ПОСТРОЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ СИСТЕМ ОБРАЗОВАНИЯ	40
<i>Ботамкулова А.Б.</i> Профильная и уровневая дифференциация в содержании образования.....	43
<i>Владимиров Г.В.</i> Формирование нравственного самосознания трудных подростков	47
<i>Джапарова З. Б.</i> Инклюзивдик билим берүү- жеткиликтүү жалпы билимге кадам	49
<i>Алтынбек Качкын уулу</i> Болочоктогу айыл мектеп мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун теориялык негиздери	52
<i>Конкина Г.С., Сагикызы А.</i> Проблемы гуманизации образования.....	55
<i>Кошкимбаева Р.Х.</i> Сущность понятия «Профессиональная компетентность педагога»	58
<i>Конокбаева А.Н.</i> Влияние музыки на развитие эмоций детей с нарушением слуха.....	61
<i>Кутуева Б.К.</i> Современное состояние и перспективы развития школьных библиотек	63
<i>Маширапова Ш.Т.</i> Технологическое образование - средство воспитания творческой личности	67

Подпись _____ заверяю
Ученый секретарь _____
КГУ им. И. АРАБАЕВА

ценность и значимость возможными для них сп конкуренция даёт толчок развития навыков с компромисс. Полезно посещение специализирова равных в игровой форме, возможно, приобрести оценки и анализа разных жизненных ситуаций. требует от педагога, грамотного педагогическо корректировки и направления не стандартно разви

ровая
одить
себе
ения,
ктиве
нной

Способности к самовоспитанию и саморег педагога и предоставленным примерам социальнс временем начинают, происходит положительные п способностей саморегулирования и самоанализа. Появление новых нравственных качеств, влечёт за собой, изменения поведения стилия поведения и принятия ответственности за свои действия.

аботе
а, со
вития

Постановка целей. Важно в процессе перевоспитания стимулировать подростка для постановки определённых целей. Определение целей, является дополнительной положительным фактором, как в перевоспитание сложного подростка, так и в функциональности любого субъекта. Постановка цели, рассмотрение путей её достижения и анализ возможных неудач, развивает дополнительные навыки самоанализа, оценки своих знаний и возможностей, самообучения.

Пример перевоспитанного подростка, полезен как теоретически, так и практически. Для последующей его демонстрации другим подростками, для педагогического анализа и улучшения процесса воспитания трудных подростков. Так же возможно привлечение перевоспитанного уже подростка к участию в последующей работе с трудновоспитуемыми и сложными детьми. Трудно переоценить возможность его участи в качестве волонтера или приглашённого гостя на мероприятиях по перевоспитанию. Искренняя передача подростком чувств и эмоций, пережитых в процессе перевоспитания, его личный пример, положительно окрасят и в чём-то облегчат работу педагогического состава с подростками.

Использованная литература:

1. Гонеев А. Д. Работа учителя с трудными подростками: учеб. пособие. М.: Академия, 2008. 240 с.
2. Бурнацева З. М. Нравственное воспитание современных трудных подростков [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/203689.html>. Дата просмотра – 17.09.2016.

УДК 373.1:376.056

Джапарова З. Б.

*И. Арабаев атындагы КМУнун педагогика факультетинин
атайын педагогика жана психокоррекция кафедрасынын ага окутуучусу,
Бишкек, Кыргыз Республикасы*

ИНКЛЮЗИВДИК БИЛИМ БЕРҮҮ- ЖЕТКИЛИКТҮҮ ЖАЛПЫ БИЛИМГЕ КАДАМ

Аннотация:

Макалада ар бир бала билим алуу укугун билим берүү мекемесинин ар кандай тибинде ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүнө ээ болушу жана өзүнө керектүү жардамды алышынын зарылчылыгы белгиленет. Бул мүмкүнчүлүгү чектелген балдарга да тиешелүү. Ошондон улам жогоруда аталгандай категориядагы балдарды мектепке чейинки тарбия берүү мекемелерине интеграциялоо боюнча иштерди жасоо зарылдыгын баса белгиленет. Кыргызстанда инклюзивдик билим берүү киргизүү боюнча кадамдар, бул процесстин катышуучуларын окутуу, "Наристе" - 480 сааттык программасынын бир компонентинин ишке ашыруу маселелери каралат.

The article deals with the right of every child to education in any type of educational institution, including children with with limited opportunities of health. Disclosed issues of realization of one of the components of the "Nariste" program, the first steps of Kyrgyzstan on the implementation of inclusive education, training of the participants of this process. It is noted the role of integration in the educational process of children with special educational needs in pre-school age.

Түйүндүү сөздөр:

Инклюзия, психологиялык-медициналык-педагогикалык кенеш берүү, өзгөчө муктаждыктары бар балдар, социалдашуу.

Подпись _____ ззззряю
Ученый секретарь _____
КГУ им. И. АРАБАЕВА

Inclusion, psychological, medical and pedagogical consultation, children with special educational needs, socialization.

Демократиялык өлкөнүн негизги милдети - тилине, динине, улутуна, жөндөмдүүлүктөрүнө, мүмкүнчүлүктөрүнө карабай **адам** – маанилүү баалуулук экенин баамдоонун зарылдыгы. Мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдардын билим алууга укугун ишке ашыруу социалдык кайра куруулардын эң негизгиси, билим берүү системасындагы өлкө саясатынын эң маанилүү милдеттеринин бири. Бул балдардын профессионалдык жана социалдык ишмердүүлүктүн ар кандай түрлөрүндө ийгиликтүү социализацияланышын, коомдун жашоосунда толук кандуу катышуусун камсыз кылуунун негизги шарты болуп алардын сапаттуу жалпы жана профессионалдык билим алуусу.

90-жылдардын ортосуна чейин Кыргызстандагы ден-соолук мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдарды окутуу сферасында сегрегация системасы болгон. Өзгөчө билим керектөөлөрү бар балдар атайын мектептерде, интернаттарда окутулушкан. Кийинчерээк, биздин өлкөдө салттуу система менен бирге эле инклюзивдик билим берүүнү киргизе башташты.

Инклюзивдик (француз тилинен *inclusif* - латын тилинен *-include*) же кошулган билим берүү - өзгөчө билим берүү муктаждыктары бар балдарды жалпы билим берүү системасына кошуу процессин сүрөттөө үчүн колдонулган термин.

Инклюзивдик билим берүүнүн негизине балдарды дискриминациялоону баардык түрлөрүн жоюу, бардык адамдарга бирдей мамилени камсыз кылуу идеологиясы жатат, ошону менен бирге өзгөчө билим керектөөлөрү бар балдарга өзгөчө шарттарды түзүү зарылчылыгын белгилейт. Инклюзивдик билим берүү – бардык балдардын ар түрдүү муктаждыктарын камсыз кылуучу, баарына жеткиликтүү жалпы билим берүү процессин өнүктүрүү.

Биздин өлкөдө инклюзивдик билим берүүнү уюштуруу тажрыйбасы өзүнүн тарыхына ээ.

Ар кайсы жылдары мамлекеттик эмес уюмдар тарабынан проект ишмердүүлүгүнүн тегерегинде мектептерге, мектепке чейинки уюмдарга инклюзивдик билим берүүнү киргизүү боюнча кадамдар жасалган. Инклюзивдик билим берүүнүн өзгөчөлүктөрү жөнүндө калкка маалымат берүүгө көңүл бурулган. Мисалы, Борбордук Азиядагы Евразия Фонду, «Сорос-Кыргызстан» фонду, Азия өнүктүрүү банкы, АРДИ (Инвалид балдардын ата-энелеринин ассоциациясы) сыяктуу уюмдар инвалиддердин укуктарын колдоо, инклюзивдик билим берүүнү жайылтуу боюнча чоң иш жүргүзүшөт.

«Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдардын укуктары жана кепилдиктер жөнүндө» мыйзам ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдарга карата мамлекеттик саясатты аныктаган негизги мыйзамдык акт болуп эсептелет. Бул мыйзам жарандардын аталган категориясынын укуктары жана эркиндиктерин республиканын башка жарандары менен бирдей жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылууну регламенттейт. Мыйзам ден-соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдардын жашоо ишмердүүлүгүндөгү чектөөлөрдү жок кылып, алардын коомдо толук кандуу жашап, коомдун экономикалык жана маданий чөйрөлөрүнө активдүү катышуусуна, ошондой эле өздөрүнүн жарандык милдеттерин аткаруусуна жагымдуу шарттарды түзүүнү көздөйт.

Бул тарбиялоонун жана окутуунун интегративдүү формалары жөнүндө акыркы жылдары көп айтылып жаткан билим берүү системасына дагы толугу менен тиешелүү. Билим берүү системасынын мыйзам ченемдүү өнүгүү этабы болуп инклюзивдик билим берүүнү киргизүү эсептелет.

Өзгөчө муктаждыктары бар балдар жөнүндө сөз кылганда мурда ден-соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдар жөнүндө гана түшүнүлүп келсе, акыркы жылдары биздин өлкөдөгү социалдык шарттардан улам, балдары билим берүү кызматтарына социалдык жактан жетишсиз болгон үй-бүлөлөрдүн көбөйүшүнөн улам, жогоруда аталган балдар да камтыла баштады. Алар - жетимдер, социалдык жетимдер, толук эмес жана жакыр үй-бүлөлөрдүн балдары.

Интегративдик билим берүү идеясы боюнча өзгөчө билим керектөөлөрү бар бала жалпы билим берүүчү стандарттарды кадимки өнүккөн балдар окуган убакытта эле окуп бүтөт. Инклюзивдик билим берүүнү изилдөөчү окумуштуулар белгилегендей, инклюзивдик билим берүүнү мектепке чейинки куракта уюштуруу эң келечектүү болуп эсептелет.

Инклюзивдик билим берүү программасы айрым бир негизги принциптерге таянып түзүлүшү зарыл. Биздин оюбузча, эң маанилүү принцип болуп адамдын баалуулугу анын жөндөмдүүлүктөрүнө жана жетишкендиктерине көз каранды эмес жана чыныгы билим берүү реалдуу мамилелердин контекстинде гана жүзөгө ашырылышы болуп саналат.

Ушул принципке таянып Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министирлиги Бүгүнкү дүйнөлүк банкынын техникалык колдоосу менен “Кыргыз Республикасында мектепке чейинки билим берүү” долбоорунун алкагында инклюзивдик билим берүүнү киргизүүнү баштады. 2015-жылдын 1-сентябрынан баштап өлкөнүн бардык мектептеринде “Наристе” - 480 сааттык программа боюнча мектепке даярдоо класстары ачылып, Чүй облусунун Москва району инклюзивдик билим берүүнү киргизүү боюнча сынамык район болду.

Иш мугалимдерди, тарбиячыларды, мектеп окуу бөлүмдөрүнүн башчыларын, социалдык педагогдорду, социалдык тармагында эмгектенген кызматкерлерин жана мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдардын ата-энелерин инклюзивдик билим берүү үчүн негиздерине окутуудан башталды. Тренингдик окутуудан билим берүү системасынын 123 адиси, социалдык тармактын 30 кызматкери катышты.

Бул мындай билим берүүнү жүзөгө ашыруу боюнча биринчи долбоор эмес болчу. Москва районунда инклюзивдик билим берүү боюнча аталган долбоорду Билим берүү жана илим министирлиги Азия өнүктүрүү банкынын колдоосу менен 2008-жылдан 2011-жылга чейин жүзөгө ашырган, бирок, анда инклюзивдик билим берүүнү киргизүү мектептерде уюштурулган.

Эми мектепке чейинки уюмдардын кезеги келди. “Кыргыз Республикасында мектепке чейинки билим берүү” долбоорунун алкагында психологиялык-медициналык-педагогикалык кенеш берүү (ПМПК) кызматынын адистерине жардам катары “Психологиялык-медициналык-педагогикалык кенеш берүү (ПМПК), кызматын уюштуруу боюнча усулдук кенештер» (кыргыз жана орус тилдеринде) даярдалып, басылып чыгарылды. Ал эми билим берүү системасынын кызматкерлери үчүн “Инклюзивдик билим берүү. Башталгыч класстардын мугалимдери, бала бакча тарбиячылары, мектеп окуу бөлүмдөрүнүн башчылары, социалдык кызматкерлер үчүн программалык-усулдук комплекс” (кыргыз жана орус тилдеринде) даярдалып, басылып чыгарылды.

Долбоордун натыйжалуулугу мектепке даярдоо системасына билим керектөөлөрү чектелген балдардын кошулуу саны менен ченелет. 2015-2016-окуу жылында Москва районунун 36 мектебинде 46 мектепке даярдоо класстары иштеп, ал жерде 1402 бала, алардын ичинде ден-соолук мүмкүнчүлүктөрү чектелген 14 бала, катаал жашоо учурларына кабылган үй-бүлөлөрдөн 69 бала (жетимдер, социалдык жетимдер, толук эмес жана жакыр үй-бүлөлөрдүн балдары) окутулду.

Долбоордун алкагында психологиялык-медициналык-педагогикалык кенеш берүү (ПМПК) кызматынын адистерине дагы колдоо көрсөтүлдү. Квалификациясын жогорулатуу максатында адистер үчүн тренингтер уюштурулуп өткөрүлдү. Адистер өзүнүн ишин эффективдүү ишке ашыруу үчүн, ПМПК кызматын керектүү шаймандар менен жабдуу каралган. Бул өзгөчө билим керектөөлөрү бар балдарды убагында аныктап, эн негизгиси, балага билим берүү жолун туура тандоого шарт түзөт.

Бул кызматтын ишмердүүлүгү актуалдуу болуп жатат, себеби акыркы жылдары мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдардын саны көбөйдү. Бул жөнүндө Кыргыз Республикасынын Социалдык өнүгүү министирлигине караштуу Республикалык медициналык-социалдык экспертиза борборунун кызматкерлери айтышкандай: “Акыркы 14 жылдан бери республикада майыптардын саны жылдан жылга көбөйүүдө. Көрсөткүчтөр 2010-жылдан бери өзгөчө өсө баштады. 2015-жылда өлкөдө ден-соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген 18 жашка чейинки балдардын саны 23 567 мин түздү. Анын ичинен 4 133 балдар таяныч-кыймыл сферасынын оорулары менен. Бугунку кундо 15 атайын мектеп-жатаканада жана 4 атайын жалпы билим берүү мектептерде 2 937 бала билим алышат; ден-соолук мүмкүнчүлүгү чектелген балдар үчүн 14 атайын бала бакчада - 1536 балдар тарбияланышат.

Чындыгында, бул коркунучтуу статистика. Бирок, биз инсандын социалдашуусу үчүн эрте аныктоо, эрте кийлигишүү процесстерине күч жумшашыбыз керек.

Мектепке даярдоо класстары - эрте кийлигишүүнүн актуалдуу мисалы. Бул жерде бардык балдарды өнүктүрүүгө мүмкүнчүлүктөр бар, ал эми мугалимдер менен тарбиячылардын милдети - баланын мүмкүнчүлүктөрүнүн ачылышына жана анын өнүгүүсүнө түрткү берүү.

Пайдаланылган адабияттар:

1. Дмитриев А.А. Интегрированное обучение детей с особыми образовательными потребностями: за и против: Учебно-методическое пособие для студентов психолого-педагогических специальностей. Тюмень: Издательство Тюменского государственного университета, 2006. – 95 с.

2. Джумагулова Ч. Инклюзивдик билим берүү Борбордук Азияда-Б., 1989

3. Зайцева И.А., Кукушин В.С., Ларин Г.Г., Румега Н.А., Шатохина В.И. Коррекционная педагогика/

Под ред. В.С. Кукушина. Изд. 2-е, перераб. и доп. М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д; Издательский Центр «МарТ», 2004. 352 с.

Подпись _____ заверяю
Ученый секретарь _____
КГУ им. К. А. АИТБАЕВА